

A
JÖVŐ
NEMZETISÉGE.

CZIKKSOROZAT

KUNÁGOTAITÓL.

ARADON
BETTELHEIM TESTVÉREKNÉL.

A „Jövő“ nemzetisége,

Kunágótán, februárban.

I.

Ha az egyes ember, lesújtva egyike által a sors azon csapásai közül, melyek mint orozva harapó ebek, mindig a SZÍV védetten részét sebzik meg, vigaszt keres, — fel-néz a részére gyászfátyollal fedett földről a csillagos égre, a világok és lét végtelenségébe, és az éles fájdalom nyilamlása elzsibbad az összehasonlítás mondhatlan aránytalanságának súlya alatt.

Ha egy nemzet, talán méltatlanul üldöztetve a sors-tól. gyanúsítva az emberektől, s elkínóztatva hívatlan doctoraitól, felegyenesedni akar, előveszi történelmét, mely míg egy részről botlásainak öreg protocoluma, egyszersmind a Gondviselés szakadatlan re ve latiója tér- és időben.

A nemzetek históriája. a nemzetek öntudatának jegyzőkönyve, és a szerencsétlenség „prése az illatos fű-nek, hogy balzsamát kivegye.“

Magyarország különösen jelen helyzeténél fogva múltjára van utalva egészen. Ez minden vigasza és erőssége a jelen hánykodásai és veszélyes doctrinái közt. Minden párt, — ha van most szorosan véve ilyen, — visszamegy legalább az 1848-ra és 179üre, mint alapra. — „Előbb a múltnak elismerése, s azután majd szólunk!“ — ez a jelszó.

Ha pedig történelmünket tanulmányozzuk, úgy találjuk, hogy miután a magyar nemzet a keresztény vallás felvétele által, egyszersmind az európai civilisatio keresztvizével kereszteltetett meg, kettő tartotta fenn: nemzeti egyénisége, és szintoly eredeti típusu alkotmányos szabadsága; — más szavakkal: nemzetisége és autonómiája.

Es a mi volt e kettő mindig, épen az ma is: bástya az idegen elemek-, idegen érdekek- és idegen tanoknak erőszakosan, vagy elaltatva elnyelő, felolvasztó behatásai ellen.

Nemzetiség: a lét, az önkormányzás: a szabadság kérdése a magyar hazára.

Alig lehet tehát fontosabb feladat, mint megvizsgálni, hogy mi történt ezen két panaceánk megőrzése körül a legközelebbi múltban, s mi történik ma?

„Nemzetiség“ és „autonómia,“ nálunk gyakorlati értelemben megyei önkormányzás, — oly két szó, mi egymást egészíti ki. Mind annak, mit nemzetiségünk megőrzése körül mondhatnánk, annak magának nincs értelme. A* elválasztva oly tétel, mely csak vesszővel van jelölve. A pont csak a másik szó értelmezésével következik. — A szabadtalan élet szerencsétlen és problematikus élet.

Nemzetiségünknek lényegét nem csak e szó adja meg: „magyar nemzet.“ nem csak zsinór és pityke tesz azzá, hanem az, hogy mindenünk magyar.

A szabadság minden kelléke és biztosítóka, tehát a valódi szabadság egész logikája, az önkormányzás mellett szól; de ha más tekintet nem is lenne, már a szoros éselválaszthatlan kapocs a kettő között municipálistává tenne engem, a centralisatiónak felolvasztó hatása ellenében.

A magyar nép, bár fogékony, nem lehet oly rövidlátó, hogy az úgynevezett új szabadság éles borotvájával saját nyakát metsze el.

De a magyar megyei-rendszer kérdése különösen a magyar szabadság kérdése, mert a népszabadság kérdése egy államban sem elvont kérdés, hanem természeténél fogra gyakorlati, és saját házinövénye minden államháztartásnak.

Minden forradalmi és reactioi Európának 70 év óta, végelemzésben a szabadság definitiójának vajadásai, melyek eddigelé legalább még csak nagyobb eszmezavarra vezettek.

A magyar alkotmányos autonómia csak más, de egészen gyakorlati, tiszta és igaz definitioja a politikai szabadságnak.

Közte, és az újabb európai szabadság közti lényeges különbséget az utóbbi időkben csak a „H i r n ö k“ fejtegette. Minő sikerrel? azt nem merném meghatározni, mert az: emberek rendesen azt szokták kérdeni pártelfoguksággal „ki mondta?“ s nem azt: „mit mondott?“⁴

Bármint gondolkodjék azonban valaki a „Hírnök“ politikai pályájáról, igaz, hogy ő hozta szóba, s mivel azon hírt pendítette meg, melynek visszarezgése oly drága és fájó egyszersmind, a hatást megtette, s ha az országgyűlésünket megelőzőtt megyei körlevelekre Visszagondolunk. úgy látszik meg is találta.

De miután arra egyenes válasz tudtommal sehonnan sem érkezett, bárminő fontos is, ez idő szerint függő kérdés kell, hogy maradjon.

Kemény telünk van a politikában is. A föld és az ajkak befagytak. Mint a hó magasan fedik a téveszmék és zagyvatanok a magyar bérceket és síktért. De ha a magyar nap — az országgyűlés — a világosság és melegség forrása kisüt, elolvad a hó, elhúzódik a köd.

De a nemzetiségi kérdésben legközelebb több nyilatkozatot hallottunk, s magyar részről legelsőbben a „Jövő“ hozta szoba egészen sajátzerű nézponból, és oly tankíséretben, minőt eddig hála Istennek, magyar

ember tollából még nem olvastunk; s azóta szintén mindegyik politikai lap hozzá szólott.

Egyedül a „Pesti Napló“ hallgatott még. De hiszen ez már mondott, a felett 15 hónappal ezelőtt többet az elégnél. Pihenjen babérajain.

Sajátszerű és igen fájdalmas jelenség, hogy a nemzetiségi kérdés körüli egyetemes eljárásban, e kérdésnek az oct. 20 diki diploma folytán történt első felmerülése óta, nem sok örvendetes történt.

Rövidlátó, félénk s minden áron, még a logika árán* is alkudni kész politika, már kezdetben szintén egészen feladta ezen életkérdést: későbbben pedig a nemzetiségi bizottmány, — kézzel fogható ellenmondásban felállított elméleti elveivel. — úgy formnlázta. hogy midőn Krassó-megye, statarialis eljárással életbe is léptetni jónak látta, a szülők maguk viszajjedtek kedves gyermeküktől, s a — majdnem honarúlonak tartott — helytartótanácsnak kellett közbelépni, — egy iianz által jellemzően „W a 1-lachische Wir thsch af t“-nak nevezett testé válásánál „a nemzetiségi jogyegyenlőség“ ígének.

Mindkettő ugyanazon tévnézetnek volt eredménye: félreismerte a dolog természetét, félreismeite a nem magyar ajkú nép hangulatát.

A mi különösen a „Jövő“ nemzetiségi cikkét illeti, nem tudom megítélni a távolból, hogy mennyire tűntek fel a magyar intelligencia központjában ezen cikkek? Azt sem tudom, hogy mit mondanak hozzá azon volt képviselő társaim, kiknek neve programmja alatt áll? — de hogy itt rász vért csináltak, azt tudom.

És ha van örvendetes valami a „Jövő“ felszólalásában, úgy bizonyára azon erélyes és férfias nyilatkozat az. mit Szalaynk tett a „Magyarországában, mi. úgy látszik, iudirect válasz a „Jövő“ doctrinájára.

A mennyire rosszul kellett hogy hasson a „Jövő“ cikke, mely a legroszabbul oldja meg a kérdést, és igen

roszkor jött, tehát kétszeresen impolitikus, oly jól kellett hogy essék mindnyájunknak a Szalayé.

És Szalay tartozott is ezen vigasztalással nekü. k, miután ő volt feje azon iskolának, mely — na de tudjuk a többbit

A legtöbb magyar hallgat e kérdésben és pedig mennyivel inkább tekintély, annál inkább, vagy oly kitételeket használ, mint a csizmadia, kinek csizmája majd kitágul, majd összemén. a szerint, mint sáros vagy száraz idő lesz.

Én nem voltam soha az ily csizmadia'oölcseségnek bámulója, s határozottan azt hiszem, hogy ezen eljárás az ügyre nagy szerencsétlenség, mert növeli az eszmezavart. és hizlalja nem ellensúlyozott vakmerőségét az a nélkül is nem nagyon szemérmes és visszatartózkodó ellentábornak.

Valóban szomorú jelenség a külön nemzetiségek ügyére a védelem, mit részére tesznek. Az elméleti és gyakorlati eljárás mélyen szomoríthatja azt, ki az ügyben hisz, mert Jaj azon ügynek, mely ily védelemre szorul, s csak ily védőket talál!“ — Nem szólvaaz instantiázgatásokról, és az azokban elősorolt érdemeokről, már maga az egész polémia pizskolódás, személyeskedés, ráfogás, gyanúsítás és kipellengérezése azoknak, kik közülük ellenvéleményüek. Ily emésztbetlen aesthetikai és morális gölödények azon eledel, mit naponta az ő népüknek kitalálnak. Igazi gyomor kell hozzá, hogy megemészsze azokat.

Isten tartsa meg hát őket politikájukkal! Kellett az ily drastikus eljárás részünkre is mint orvosi műtétéi, mert erős volt a hályog a tizenkét éves álmából felébredt nemzet szemén.

Ha tehát román vagy szláv lap mond ilyeneket, nyugton pipára gyújthatunk. Már megszoktuk azokat:

van egyszerű házi-orvosságunk ellene: magyar ember nem érti, szláv és rumán nem olvassa azokat.

De ha már magyar lap jónak látja megszólalni, és a hallgató tekintélyének ráncos köpenyét levetni, szava ne legyen se gyáva, se sophisztikus, hanem nyílt, őszinte, mindepekfelett pedig logikai.

És ha mégis magyar lap úgy compromitolja az ügyet, mint a „Jövő“ három cikke, akkor az ellenméreggel késznünk nem lehet. Ha magyar ember magyar lapban beszél így, annak aztán magyarul meg is felelünk.

Midőn azonban mint dillettans, ezen vendégszerepi cikksorozatra a t. szerkesztő ur lapjában helyet kérek, világosan megjegyzem, hogy jelszavam: „Amicus personae, inimicus causae.“

De ha az illetőknek még sem tetszenék az a mit mondok, gondolják meg, hogy nekem is egyáltalán fogva nem tetszhetett, a mit ők mondtak, és hogy éppen a nemzetiségi kérdés az, hol a Pater Quardiánt sem lehet kímélni.

Az ügy mireánk oly fontos, s mi a „Jövő“-ben arról elmondva áll, oly veszélyesnek tetszék előttem, hogy a kissé hosszabb cáfolat fordított időt, s talán egy kis apprehensionak is keresztényi eltűrését megérdemli.

II.

Minden lehető cáfolatok közt kétségkívül legtökéletesebb az. mit az ellenfél saját szavainak felidézése és kellő világítása által érünk el. — „Az embert saját szája veri meg legjobban,“ mondja a példabeszéd.

Legyen tehát szabad nekem is legelsőbben ezt kísértenem meg.

Nemzetiségi cikksorozatát a „Jövő“ a „közsabadság“ általános phrasisával kezdi meg; s a legelső democrata pityke benne: „hogya a nép igen rosszul tette,

hogy oct. 20-ika után, azon zászló után indult meg, mit a 48 előtti vezérek vettek kezükbe.“ Midőn tehát a nép a „48“ jelszóhoz ragaszkodott, hibázott józan esze, hogy azokat követte, kik a 48-at teremtették.

És ez igen nagy baj volt szerinte, mert beié buktunk a gravaminalis politikába, megálltuuk a félúton, és „hogy a nemzetiségi kérdés maradt a mi volt,“ ez a legnagyobb baj.

A nép továbbá igen nagy hibát követett el, hogy tétlen viseletével súlyt kölcsönzött ezen tiszteletre méltó antituitásoknak. kik nem tudták: „hogya valódi szabadság egészen más, mit a forradalom előtt az alkotmányosság alatt értettek.“

„De ha az események lökést adnak politikai életünknek, a n é p, e r e j é n e k ö n t u d a t á b a n, mérlegbe fogja vetni akaratának súlyát,“⁴¹ — s akkor lesz megoldva a nemzetiségi kérdés is.

A nemzetiségi igények érzete, — mondja tovább a „Jövő,“ — egy napon ébredt öntudatra a szabadság érzetével, t. i. 1789-ben.

De a szabadság ellenei elválasztották e két ösztönt sa nemzetiséget az uralkodás kérdésévé tették.

Szerinte tehát legnagyobb tévedése volt a 36 — 48 közti korszaknak, hogy a magyar nemzetiségi kérdést felkarolta, mert csak Pandora szelencéjét nyitotta fel, miután Magyarországon más fajok is vannak.

„A nemzetiséget akarták megerősíteni a helyett, hogy a polgári és politikai szabadság kifejtésére törekedtek volna.“⁴⁴ — És hogy ezen phrasis, mi a pesti „C — ia!“ r. lapuak is becsületére válnék, jobban megtegye hatását, többször ismételve is van, s azon régi bölcs, de ma már előcskult tan: „hogy a nemzetiséget kell mindenekelőtt biztosítani törvényekkel, mert ha az alkotmány elvész, ezt vissza le-

het szerezni, de ha elpusztul a nemzetiség, azt fel nem támaszthatja senki,“ — mint nyárban a juhász-bunda kifordítva.

De a tiszta szabadságot követelő magyar nép — szól tovább a „Jövő*¹, — érteni fogja, hogy sem az 1848 januári, sem az elkésett 49-ki, sem a 61-diki utolsó napok kapkodása ki nem elégítheti a nemzetiségeket, kiknek teljes szabadság kell.

„Kétségtelen tényeket, teljes biztosításokat kívánnak tőlünk a testvér népfajok, s ehhez is teljes joguk van.“

De a 61-diki térfoglalás csak kémkedés volt. Az aristocratia túlsúlyra vergődött, s küzdött ugyan az alkotmány mellett, „de az alkotmányos függetlenség ügye, nem mindig egy és ugyanaz, a valódi polgári és politikai szabadság ügye e l.“

„20-dik oct. óta a történeti jog és törvény volt a jelszó, de gyáván ésroszakarólag alkalmazva azok által, kik felkarolták.“

„A nép érdeke, a demotratikus irány, gyéren volt képviselve az országgyűlésen. E körülmény kijelöli a szempontot, melyből a nemzetiségi kérdésben! magatartását megítélnünk kell.“

„A képviselő testület kiválóan aristocratikus jellemmel bírt.“ Ez volt az ok, hogy a nemzetiségi kérdés nem tekintetett a szabadság kérdésének.

„És csak egyedül a történeti jog zászlója alatt tehetett az országgyűlés különbséget a nemzetiségek között.“

Alig vagyunk előbb — sóhajt fel keservesen, — mint azon táblabíró, ki a szabadságot abból ítéli meg, hogy ő maga mennyi előnnyel bír mások felett a társadalomban. Oka mert socialis átalakulásunk nem volt.

„Az 1817-diki tényezők ragadták magukhoz a 61-ki

bizottmányokban a hatalmat, „s a tapasztalás bizonyította be. hogy ezen tényezők a democratiát érteni, és követelményeit betölteni sem nem tudták, sem nem akarták.“ Ezt csak a demokratikus intelligencia teend meg.

„Mert a democratia magával fogja raga ni a nemzet jobbait, és zászlója alá egyesítendi.“

„Meg kell szűnni a „48“ előtti tényezők túlsúlyának, hogy a szabadság diadalmaskodjék, és a testvér népfajoknak bizalmatlansága megszűnjék. Ekkor nyújthatjuk csak jobbunkat a nemzetiségeknek, s meg lehetünk győződve, hogy a nemzetiségi kérdés megoldása az aristocrazia befolyásán kívül, mit sem kíván áldozatul.“

„Semmi sem mond nagyobb praetensiöval kevesebbet. mint-e két szó: „külön k e r ü l e t.“

Itt aztán ezen nagy, de szerinte igen kis göcsnél, kedélyes szivömlengésbe áradozik szét logikája „a külön kerületeket akaró,“ vagy pláne „más államokhoz kapcsolódni vágyó“ nemzetiségek vezetőihez. Hiszen ez kivihetetlen! hiszen ellenkezik a nép anyagi érdekeivel! S miután szónoki tehetségének egész erejével hányta a borsót a falra, megnyugtatva ezen rethorikai garantiával folytatja:

„Semmi ok tehát, hogy a nemzetiségi kérdésnek nagy veszélyességet tulajdonítsunk.“ Az ifjú szabadság gyanakvó. Nem hiszi, hogy őszintén tették le fegyverüket ellenei. „De utóbb maga felhagy túlzásaival“ azaz: észre tér.

„Tényekkel, a legszélesb alapra fektett szabadságok kifejtésével kell megnyugtatni őket.“

Es hogy mit jelent ezen legszélesb alapú democrata phrasis, mindjárt ő maga megmondja:

„Ha a hazánkban lakó külön népfajok valamelyike

egy tömegben oly erőt képezne, s valaha oly erkölcsi s anyagi erőre emelkednék, hogy irányában a magyar nemzet mint csekélyebb és erőtlenebb rész, jelennék meg, — ha a magyar nemzet önkényt annyira kivetkőznék önmagából, annyira meggyengülne szellemileg s megfogyna számra nézve, hogy az bekövetkezhetnék: ezen esetben természetesen elvesztené a túlsúlynak jogosultságát is, s az őt túlszárnyaló népfaj ellenében Ő lenne kénytelen a szabad Ságért k ü z d e n i; és fajunkat méltán elkeserítené, ha szellemi túlsúlyunk elvesztésén túl a szabadságot küzdve, még gyanúsíttatnánk is!

Es ez így van megírva szorul szóra, tessék elhinni — mint „Fk.“ szokta mondani, s a ki nem hiszi, — mert erős dolog elhinni, — utána olvashatja a „Jövő“ 7-ik számában.

Egy régi hellen philosoph másik philosoph maiszter társát, — ki az embernél történetesen éppen a főt, az észet felejtette ki, — megcáfolandó, egy megkoppasztott kappant eresztett el a palaestrában.

Mi is ily röviden végezhetnek el a cáfolatot, utánnyomatva a „Jövő“ democrata mondatait, és tollától kopasztott következtetéseit, ezen aláírással:

Ecce nemzetiségio „Jövő“-nis.

Ha valaki a józan magyar embert, — mert tessék ismét elhinni, hogy a magyar ember mindenk felett józan, ha mondom valaki a józan magyar embert meg akarná győzni az ily democratia veszélyességéről, arról a democratiáéről t. i., mely néma nép jogáról, hanem csak a nép hatalmáról és akaratáról beszél, az csak olvassa el előtte, és commentálja kellően a „Jövő“

ezen cikkeit. Igaz ösztöne vissza kell hogy ijedjen az oly jövőtől, mivel a magyar „Jövő“ tömjénezik neki.

Egy, már Istenben boldogult mendikánszöveg kívül, több bókot a népnek, — minő népnek, és minő uéposz-osztálynak, azt már csak a cikkíró tudná megmondani, — de mindenesetre a népnek nem mondtak el magyarul. Még a fájdalmas szemrehányások is olyanok, melyek csupa mézédés szeretettől ecetesedtek el. Itt minden a népé a jövőben: „hatalom és akarat, fény és dicsőség. Csak kettő nem lehet az övé: ősi neve, hogy magyar és régi hazája, melynek maholnap csak fenéséges árendása lehet.

„Prosz!“ szokták a jámbor müncheniek mondani, ha azt akarják kívánni a prüsszentőnek: „prosit!“; — mi aztán a hajdani oláhnyelven körülbelül annyit tesz: „együgyü“, jól magyarul pedig a példabeszédnek lenne vigasztalása: „veszett fejszének megtalált nyele.“

Nem hiszem, hogy magyar publicista ennél több cifra dolgot összebeszélt volna valaha.

És én elmondtam még egyszer mind. Nehéz volt leírnom, de meg vau. Isten bocsássa meg bűnömet, ha vétkeztem vele! — De el is mondom utána a „Jövő“ helyett a „szánombánomat“ töredelmes szívvel; s ha kő kövön marad benne, ha egy ízeckéje, ha egy porcogójajépen marad, annak bizonyára nem jóakaratom lesz az oka.

III.

Elég egy-két gyümölcsöt valamely fának megizlélnünk, hogy meghatározhassuk, váljon hasznos és jó-e a fa, vagy sem? Az egészséget felhasogatnunk, és szétfűrészelnünk csak akkor szükséges, ha a fát, mint gyümölcsözésre nem való, fejsze alá ítéltük el.

Hogy valamely politikai tanról megmondhassuk, ha

váljon nekünk való-e vagy sem? szinte elég egy-két tételének héját feltörnünk, vagy ha az oly naiv meztelenségben állítatuk élőkbe, mint azt a „Jövő“ teszi, minden előkészület nélkül beléharapnunk, és eltorzult arccal elvetnünk azt.

De mivel az én céloom nem az, hogy egykét-kézzel fogható vad állítást markirozva, és egypár rász elméncséget elmondva, átsurranjak azon; — mert bizony vérzik a lélek bennem akkor is, midőn toliam kacagni látszatik, — hanem céloom bebizonyítani a „Jövő“ tana, és választott útja helytelenségét és veszélyességét, igyekszem a fenékre bocsátkozni, hogy az, a mit a „Jövő“: „a nemzetiségi kérdésnek a maga tisztaságában, magasb szempontból, és elfogultság nélküli felfogásának“ nevez, valóban tisztá el fogás is lehessen.

Lássuk tehát!

A „Jövő“ a nemzetiségi kérdést a köz-szabadság kérdésének veszi, s szerinte „a valódi népszabadság a democratia.

Ez azon két szikla alap, — petra petri — melyre logikai várát építi, ez azon iránytű, melyet politikai eljárásánál használ.

Lám! — úgymond — Svájcban, Belgiumban és Franciaországban a fajok békésen megvannak egymás mellett, mert ott democratin uralg.

Hogy Franciaország is oly democratia, melyet a 48-as Magyarország mintául fogadhat, ezt megvallom eddig nem tudtam, sőt politikai népszabadságát tekintve elfogultságomban, — olytáblaidról sajtukukac formában, — inkább sajnálattal mint irigységgel néztem az ott történeteket.

Hanem azt tudom, hogy p. o. Angliában sincs nemzetiségi kérdés oly értelemben mint nálunk, pedig ez már csakugyan még francia democratia sem.

Úgy látszik tehát nekem, — mert csak a magam

szakállára beszélek, — hogy a valódi ok az, mit Szalaynk mond, és nem a „Jövő“ demokratiája.

De hagyjuk ezt, és menjünk tovább.

Azt állítja a „Jövő“, hogy a nemzetiségi kérdést, mely természeténél fogva a szabadság kérdése, az uralkodás kérdésévé tétetett különösen nálunk, és innét minden baj. — Rósz politika volt tehát az, mely a magyar nemzetiségi ügyet karolta fel, mert ez volt Pali-déra asszony szelencéje. A 61-diki országgyűlés sem tehetett az égető nemzetiségi kérdés megoldására semmit, mert ily szűkkeblű aristocratia volt, s mindezen csak a democratia zászlója alá gyűlendő intelligcutia segitend, stb.

Hogy a nemzetiségi kérdés, úgy mint az ma nem általunk, hanem elleneink által felállítottatik és formuláztatik, nemis lehet más, mint az uralkodás kérdése, ez:ránt Eötvös b. jeles művére: „A XIX. század uralkodó eszméi“ utasítom a napvilágra vágyót. Itt az oly genialitással van kifejtve, hogy én ahhoz egy árva szócskával is járulni nem akarok.

Hogy pedig az egész baj onnét van. mert Magyarorszáiban a magyar nemzetiség kifejtésén dolgozott a 36—48-ki korszak, s még ma is igen sok rövidlátó, ez iránt én is azt hittem eddigi rövidlátásommal, hogy éppen az a baj, hogy nagyon is későn kezdtük meg a kifejtést, mire nézve azonban azzal vizsgáztalódtam, hogy „j obb m égi s későn, mint soha sem.“

Tegyünk le tehát jövőre a magyar „Jövő“ szerint minden nemzetiségi törekvésről. Hiba volt már nagy és öreg az is, mit tettünk. „így kell meg csinálni, mert csak így meg lehet élnyi“ mondta a tót prédikátor, s ilyesmit mond azon olasz bölcs is, kivel még alább találkozni fogunk.

Nemzetiségi törekvés helyett tehát democratai törekvés, s rendjén lesz minden. Ez a „Jövő“ vasfüve, mely a

testvérfajok elzárt szíveit felnyitja, s Magyarországot, dacára sőt ellenére a magyar nemzetiségnek, nagygyá és boldoggá teszi.

Mióta Magyarország alkotmányos ország, — s bizony ennek már Isten kegyelméből jó ideje, — igen sokat beszéltek és vitáztak a felett, hogy a conservatismus vagy a haladás politikája jobb-e? s idő és körülmények szerint különféleképp döntötték el a táblabírák.

Szerintem ma is ezt egy magasb. t. i. a nemzeti szempont fejtí meg. Conservatív az állami egység, a 48-ki közös szabadság, és a haza nagysága minden régi elemeinek lélekismeretes megőrzésében; de haladás mindabban, mit akkor józan igénye követel, s a mi a közös hazát, az egységes szép Magyarországot, boldoggá, és tiszteltté teszi, mi a civilisatio színvonalán tartja. Tehát lelkismeretes és nagylekű politika egyszersmind.

Magyarország józan politikája tehát mindenekelőtt és mindenekfelett magyar politika kell hogy maradjon, hogy legyen, s mint ilyen védi a magyar állami nemzetiséget, s védi Sz. István koronájának egységét, miután nemzeti egység nélkül nincs nemzeti nagyság, nemzeti erő; s azért a svájci német, francia és olasznak, — mint nagy történetírónk mondja — soha sem jutott eszébe egyébként mint svájcinak lenni, és sem Genf sem Wallis nem grávitál a nagy és boldog (!) francia állam felé, mint Tessin sem Viktor Emanuel birodalmához.

Mely politika ezzel ellenkezik, lehet loyalis, régi, lehet democratikus az új népfelségi servilis értelemben, lehet egy szóval minden, a mi tetszik, de „m agyar⁴ nem lesz, s mivel ez nem lehet, ezen egyetlen egy szó elítéli.

Az oly haladás, mely oly következtetésekhez jut, mint a „Jövő“ cikke a nemzetiségről, alig érthető s csak bajjal menthető szélsőség.

Én legalább inkább szorítanám szívemhez a legjavíthatlanabb p e t r ifik ált régi vaskalapú

pecsovicsot, mint a haladás oly zászlótartóját, ki azzal biztat, hogy a democratai haladás logikai kényszerűségénél fogva szükségkép „hazám szent neyét is elveszthetné.“

Kétségtelennek látszik tehát előltem, hogy az idő szerint, midőn a bécsi alchymisták, és a nemzetiségi idétlen követelések egyaránt megtámadják e szegény hazának nem csak alkotmányos szabadságát és függetlenségét, mint eddig már többször, hanem léteit és nevét is, s így mindenét; a magyar hazafiság e pontban a conservativismusra van utalva, s a 61-ki országgyűlés legalább azon egyetlen egyet tette jól mégis mindenesetre, hogy nemzetiségi kérdés formulázásába mélyebben nem ereszkedett. Sok. nagyon sok volt az is, mit közvetve tett.

Számot vetett-emagával cikkíró, s tudja-e mit akar?

Akarja-e Magyarországnak, — nem mondom hogy magyar nemzetnek, nehogy petitio principii-vel vádoljon, — akarja-e tehát Magyarországnak egységét, és ez által, nem mondom ismét nagyságát, hanem akarja-e életerejét, s Magyarország egysége és ereje által akarja-e a magyarországi szabadságot?

Vagy a szabadságot oly növénynek képzele-e, mely mindenféle földből, ha vizes phrasisokkal „a nép-szabadságról“ bőven meglocsolgattuk — kinő, mint az útilapu?

— Oly kúszó-mászó növénynek hiszi-e, mely a régi hazai romokon nőni szeret, mint nadragulya? — vagy olyan. mely csak a falusi sövények alatt honos, mint a bürök és csalány?

Nem, édes úr! Ezen nemes növény csak ott és ny nő fel magosra, vagy inkább, — mivel a szabadságot én is inkább terjeszkedő növénynek hiszem, mint felnyúlónak, — ott terjed el és tenyészik kellően, hol, és a hová gyökereit mélyen eresztette a honi kövér földre. Máskép minden forradalom forgószele, és minden ellenforradalom siroccoja elsepri azt. Nem saját magvából és saját föld—

jén növe fel, de egyik helyről, egyik éghajlatból a másikba átplántálva, csak üvegházi dísnövény, csak meleg-ágyi Ízetlenség lesz. — (Vide: az emberiség Corpus jurisát: a történelmet.)

De a „Jövő“, mely oly nagy betűkkel írta lobogójára „a n é p s z a b a d s á g“ jelszót, e kérdésnél szükségkép zavarban van, s mivel látja, hogy mások is kipked-kapkodnak körülte, talán egy kis malitiával felhasználja a vizet az ő demokratikus malmára. — Hallotta, hogy most „nemzeti egyenjogúságról“, „nemzeti szabadságról“ harangoznak Európában mindenütt, s különösen a páris-notre-dami öreg harang mindig csak azt mondogatja: „Nincsen kenyér Háton“, mire aztán a refrain az európai nagy harangokból: „Boldog Isten, hát hogy élünk!“ — írják neki Turinból, hogy egy bölcs talián kétségbe van esve a magyar szabadelműségről, magyar jövőről, ha tovább is a történelmi és törvényes téren marad, ha az európai nemzetiségi egyenjogúságnak helyet csinálendő, nem szedi össze ócska lomát: az „avita constitutót“, a „történelmi jogot“, a „magyar nemzetiséget“, s ősi házát nem adja át azoknak, kik itt Rumániát, Szerbiát, Szláviát, s tudja a jó Isten, hogy még mit nem alapítani akarnak, hogy Magyar ország szabadabb és erősebb lehessen! — Hogyan szólhatna tehát ellene a „Jövő“, midőn jogegyenlőség és szabadság a jelszó! — Hogyan felelhetne a nagy harangok aggodalmára, mint kis, de tiszta csengésű magyar harang, nyugodt öntudatával jogának, önbizalmának, és a jó Isten segélyének: „Csak megélünk valahogy?“

Vagy talán azt nem tudná a „Jövő“ történelmünkéből, mire ő maga is hivatkozik, hogy Magyarország azért maradt nem csak magyar, hanem szabad ország is, mert magyar nemzetisége és magyaros autonómiája volt? — A magyar történelemnek nincs hangosabb és tisztább tanítása ennél, s a „Jövő“ ezt ne tudná, midőn a régi adagiót:

„nemzetiség adja a szabadságot“ mint ócska aristocrata frakkot, democrata pitykés spenzlivé fordítja át?

Ha a szabadságnak más garantiára szüksége nem lenne, mint az, hogy tiszta democratia legyen, úgy még egy democratia sem bukott volna meg, holott tartósság tekintetében ez volt a leggyarlóbb, — pedig a tartósság is ér valamit. — Es mivel ez így van megírva minden népek históriájában, épp ezen lett dolog mutatja, hogy a democratiának magának is más biztosító intézetekre van szüksége, melyek közül ismét természetesen legjobbak a hazai biztosító intézetek, melyeknek cimzetén rajta a négy egyesült folyó és a kettős keresztel koronázott hármas hegy.

IV.

Sajátszerű és elszomorító tünetény napjainkban, hogy mennyire ferdítették, sőt torzítottak el a kor felforgató iránya által a legegyszerűbb dolgok, a legvilágosabb eszmék.

Úgy látszik, hogy sok embernek már terhére esik visszamenni az eredeti, s talán épp azért örök politikai igazságokhoz. Ok a mostani csak átmeneti, és csak divatos crinolinféle tételekből indulnak ki, a hová már a primitív igazságokat elcsürték-csavarlak, és ezen az utón aztán oda lévednek el, hova a „Jövő“ cikke.

És úgy látszik, hogy különösen „a nemzetiségi kérdést“ igen kevés ember nézheti a nélkül, hogy szemei ne kápráznának, hogy agya ne szédülne.

Tüzesen dictióznak például az oetroyák, a politikai charta biancák ellen, s nem veszik észre, hogy a múlt negatiójával ott állanak maguk is.

A nemzetiségi kérdést a faj kérdésér é tették nálunk elleneink a törvény betűje és szelleme ellen, mert nálunk mindig emberi és polgári jogokról volt szó. A fajt még aristocratiánk sem ismerte, s a magyarság, mint politikai nemzet alatt értetik minden magyar-

honi faj, sőt adataink is vannak, hogy a tót tiszta magyar lett, a magyar pedig oláh. És ők maguk, felcserélve a védő és támadó positiót, a magyar fajról beszélnek, mint a többinek ellentétéről, elnyomójáról.

Törökországban például a raja örökösen elnyomott és jogtalan nemzet fia. A török nem osztja meg vele jogát, nem áll vele egysorba, és tisztátalan állatnak hiszi és mondja. Ennek dacára mégis magyar- és törökországi párhuzamos tendenciákról beszélni valóban roszkarakó zagyva beszéd.

A „nemzetiség“ szó határozatlan, majd tág, majd szűk használata összezavarta a külön országok és ez ugyanazon egységes állam külön leszármazásu fajainak nemzetiségével; tehát a történelmi jog jogos követelményeit, az egyes fajok „status in statu“ jogtalan és képtelen követeléseivel, és például Olaszország egységi törekvését a magyarhoni decomponáló törekvésekkel; tehát a convergens és divergens irány; azt, a mi egyesít, azzal a mi mulhatlanul szétoszt; — s ők maguk a zavarosban halászó elleneinknek ezen veszélyes fegyverével hadonáznak.

Így a „Jövő“ magáévá teszi mind ezen ragályosító sophismákat, sőt a maga részéről megtoldja egygyel, hogy t. i. ama gyár állam még nem elég demokratikus, a nép jogokat eléggé nem tiszteli, s hogy a történelmi jog, és a magyar aristocratia oka mindennek. Tehát ez oldalról is az ok mibennünk van, és nem a képtelen és kicléghíthetlen vágyakban, vak követelésekben.

A fogás nem rossz, csak az a baj, hogy aristocratia, az ő bűnbakjuk, a 48-ki törvényekben sehol sincs, hanem van a magyar nemzet, s kell is hogy legyen mindenütt; — cs meg van a szétosztó nemzetiségi törekvés, mit ki lehet ugyan verni római sáncaiból a hazafiul logika fegyvereivel, de ha helyességét elismertük, ki kell tudni

elégíteni azokat. Mert ha már más aristocratia nincs, utoljára a magyar nép lesz az aristocratia, mit már is elég világosan és hallhatóan kimondanak, és pedig nem talán azért, mintha előjogai lennének, de mivel hál'Istennek mint faj is legértelmesebb és legtehetősebb rész, s így utoljára is a vagyon és értelem lehet azon aristocratia, mely ellen puskázik.

És a „Jövő“ elég világosan beszél, hogy megérthesük, miszerint a történeti jogosultságra támaszkodó aristocratia nem is lehet más, mint a magyar állami nemzetiség. — Ez ellen folyik tehát a democrata harc és háború! — Köszönjük, mert értjük.

A logika nem vitetik, hanem viszi (az embert. Nem oly paripa az, melyet táncoltatni, jobbra balra kanyarítani lehet. Ez a „tízparipa,“ mely ragadja az embert előre vagy hátra, vaskrékvágásából ki nem tér soha, s ha kitért — ámen I

Ezt a „Jövő“ is érzi, és kimondja bátran. A bátorságot nem lehet tőle elvitatni, valamint a bátorságot a maga helyén csak dicsérni lehet, nevezetesen azon a harctéren, hol az érvágás a hazafiság sokkal jobb próbája, mint a tintafogyasztás.

Mivel fogjuk aztán mi az ily logikai bátor állítás után védeni a magyar nemzetiséget: arra a tollas vitéznek semmi gondja, mert hiszen neki nem s kell az ily ócskaság!

Most már tehát, miután útjaink egészen eltérnek egymástól, csak az a kérdés, hogy tud-e a cikkíró egységes államot valahol, mely politikai nemzetiség nélkül is az lenne, minek lennie kell? — Ha tud, mondja meg Szalaynak, hogy mi is halljuk, és tanuljunk, mert úgy ő nagyon tévedett; de ha nem tud, ne tegye szegény, sokat szenvedett hazáját az ő, úgynevezett demokratikus kísérletei tabula rasa Jáva.

Igen, — tabula rasa-vá! — kemény szó, tudom, de

fájdalom, igaz! — Ilyen portékát nem csak Bácsben készítenek a „Bach et Comp,“ firma alatt, hanem a Királyhágón innen is túl is különféle firmák alatt, s azoknak Pesten is lehet sok depója.

Heterogén számok, soha egy homogén quantitással nem lehetnek. Ha compact egészet akarunk, víz- és olajból, azt soha elő nem állíthatjuk. Ha az egyes részek ellenségei, mert ellentétei egymásnak, tehát az egésznek, a közös jó érdekében nem történhetik, ha az egyes részek divergens irányát oltalmunk alá fogadjuk.

Ezt mi így tudjuk. De lehet, hogy a „Jövő“ másképp tudja, mert hiszen a politikának is lehetnek mysteriosus elixirjei, asztaltáncái stb., s lehet, hogy ők bírják annak titkát.

De ha bírják, bizonyára nagyon titkolódnak, mert hogy a „Jövő“ nemzetiségi cikkei nem azok a csodaszerek, arról bizonyosak lehetünk.

Cikkíró ugyanis a „közsabadságtól“ remél mindent. De hiszen nem az a baj, hogy a szabadság közös nem lenne, hanem éppen az, hogy nekik a k ö z s z a b a d s á g nem tetszik; hogy ok külön szabadságot akarnak: privilégiumot, vagy külön-szakadást; mert az oly banális hazafiui plirasisokat, miket itt-ott hallunk tőlük, de a miket egyetemes eljárásuk cáfol meg, csak komolyan nem veheti a „Jövő,“ mely tudhatja mily könnyen készülnek, s azért mily olcsók azok?

Kimondták már hányszor, s mondják még ma is folyvást a szlávok, románok, szerbek: hogy nekik nem kell az a magyar szabadság, hanem kell a szerb, román és szláv kerület, minek világos bizonyítványa a nélkül is azon alkotmánytalan, tehát magyar szabadságellenes ut, mit választottak. — Miért hunyja be hát szemeit, miért dugja be füleit a „Jövő“ azon törekvés előtt, mely nem Furriert és Blanc-ot tekintí evangéliumának, hanem etnographiai vonalokról beszél.

De van cikkírónak erre is egy phrasisa: Az ifjú szabadság eleinte dacos, de későbbben túlzásaiból észre tér.

Szép! — Csak az a baj, hogy ha agyonütöttük a magyar államot, a politikai nemzetiséget: az nem fog életre térni ismét akkor, midőn az ifjú csintalan szabadságnak tetszeni fog észre térni, mert a halottak csak egyszer fognak feltámadni, s az nekünk kissé későn lesz.

„Tudod édesem! én bolond leszek, ha féltékeny vagyok,” — mondta az egyszeri szerelmes férj kedves oldalbordájának, kivel féltési dühében néha gyöngédtelenül bánt. „Nagyon jó, kedvesem! — felelte a nő. — csak az a baj, hogy nekem ilyenkor is fáj, mert én mindig eszemnél vagyok.“

A halál persze hogy meggyógyít bizonyosan minden nyavalyát, s így a politikait is, de mi mégis jobb szeretünk nyavalyogva is élni, s azon reményben, hogy végre mégis fellábolunk a jövőben a „Jövő“ ily recipéje nélkül is, botot adunk kezébe.

Hol az egyes részeknek más közös gravitationalis központjuk nincs, mint a kölcsönös osztozkodás: ezen állapot már magában anarchia.

Mit a középkor államaiban a rendek fegyveres zúrzarava tett, azt teszi ma a nemzetiségeké.

Az ily törekvések egyenes eredménye eszmezavar elméletben, rablás és polgárháború gyakorlatban.

Es mit ad,mit adhat a „Jövő“ a nemzetiségeknek, midőn tőlünk elvesz mindent?

Szorosan véve nem lehet érteni, hogy a cikkíró csak democrata szónok lati virágok füzérét akarta-e bemutatni a magyar olvasó közönségnek, vagy a nehéz kérdést komolyan megoldani?

„H a m a j d n ekünk is l esz, nekt e k is lesz,“ — biztatja embereit; —mi ugyan problematikus valami, mert mit együtt meg nem kaphatunk, alig fogjuk egyenkint elérhetni.

Reánk nézve pedig mindenesetre legjobb ezen ominosus praepositio: „h a“. Nem tudom, hogy a biztatoltak meglesznek-e elégedve ezen csemegével, melyből már a Lajtán innen is, túl is annyit kaptak, de én részemről megvagyok.

Tehát itt is ígéret a megoldás.

De minek ez a folytonos csitítás ígéretekkkel, mik nem teljesíthetők, s a mennyire teljesíthetők lennének, nekik nem kell, mert nem elegendő? — Miért nem mondjuk meg nyíltan, hogy Magyarország nem Csáky szalmája; hogy itt mindenki szabad és egyenjogú ugyan, de egyszersmind magyar polgár, hogy itt Szerbvajdaság, tót Okolia, rumán Transilvânia a mi hozzájárulásunkkal nem lehet soha, azon egyszerű okból, hogy itt az utolsó talpalattig minden föld Magyarország.

De ha a ház kigyult, mindenki a kihurcolkodásra gondol, megmentésére rongyainak, holott talán okosabb lenne a tűz oltásával mindent megmenteni.

Ha egyszer házunk, — magyar hazánk,— nem lesz, úgyis csak földönfutók leszünk mindnyájan, míg újat nem építünk magunknak, mint a hangyák, ha fészüket szét-rúgták, ott valahol ismét Ázsiában vagy Ejszakamerikában és Austráliában, ha t. i. ott is lesz hely, mert meg van írva evangéliumunkban:

„A nagy világon e kívül
kincsen számodra hely!“

V.

A politika ma már kézi mestersége igen sok embernek. Mindenki politikus, mint mindenki orvos, s azért van a politikában és az orvosi nehéz tudományban a legtöbb kontár.

Az orvosi tudomány, hogy kuruzsolás ne legyen, a természet minden erőinek és rugóinak, mondhatnám titkainak, ismeretét igényli. A politika minden társadalmi viszonyainkkal kapcsolatos.

Mint mindenki ajánl mégis orvosi szereket, úgy a ki tollat tud fogni kezébe, ír legalább hírlapi cikkeket, s a mi még legrosszabb, tanár akar lenni mind s nem tanuló. Nem azt kérdi: mi a teendő? hanem felel arra, mit senki sem kérdett tőle; — és senki sem gondolja meg, hogy az eltévesztett orvosság eredménye: halál; és a rász politikáé: anarchia.

De ha már valakinek kedve telik abban, — mert jogát senkinek kétségbe nem veszem, legfeljebb eszélyességét, — hogy az abszolút jogegyenlőségről, „mi az emberiség legnagyobb bajait okozta“ és az emberi szabadságról, mit senki józanul kétségbe nem vehet, mert maga is ember, — ha, mondom, valakinek kedve telik az ilyesmikről liyperbolákban beszélni, ez nem nagyon ártalmas dolog, mert mint hívatlan orvos kalyfalékait nem vesszük be, és assecurálva vagyunk.

Nem elég, hogy valaki arca izzadságával órákig beszéljen. Annak, ki meggyőzni akar, szépen, jól, s főleg okosan kell beszélnie, hogy hallgatóit fellelkesítse, meggyőzze. De elég tiszteletlenül vagy könnyelműen szólam arról, mi keblünknek szentsége, hogy a vér arcunkba szökkeljen.

Nem tudom hogyan történik, de midőn magyar ember szájából vagy tollából hallok mondatni valami határozottan rosztat a magyar nemzetiségről, úgy hat reám, mint a lélekharang megcsendülése, mely a múlandóságra emlékeztet.

Ha más teszi, isten neki! — Mondtak már rólunk mindenfélét; megkísértettek ármányt, rábeszélést, erőszakot de Isten kegyelméből „él magyar, áll Buda még!“ és élni és állni fog, míg önmaga alá nem aknázza állását és életét. Hallunk hagymázos beszédeket, tapasztalunk phantastikus reményeket, cifrábnál cifrább tervezeteket, de ezt mind az indulat vaksága mondatja el velük. Magyar ember azonban ilyesmit

csak hideg vérrel mondhat el, és ez súlyosbítja a betudást, míg az indulat lelki mámora menti a gyarló embert.

De a dologra!

Hitem szerint a politikában nincs egyedül üdvözítő tan, mint a vallásban, de minden politika hazai kell hogy legyen, ha már t.i. a hazának akar lenni politikája, mert ha általános cosmopolitai nézetből beszélünk, úgy nem vitatkozom, mert én nem filosofálni, — mire nincs időm, — hanem a haza jelen baja, és jövő jóléte felett értekezni állok itt szóba.

Mint hajdan a francia forradalom, forrásánál ugyan egészen tiszta és józan, de a democratai elveknek lúlhajtásában, az emberiséget megfosztani akarta az emberi kebel főszentségétől, mi egyszersind a szenvedő emberiség mankója is, — a vallástól, és oltárára az „ész-istennőjének“ igen elvetemült képét állította fel „in figura“; — úgy van ma is oly politika, mely a hazafiság szent oltárára, a detronisált „nemzetiség“ helyett, a democratai ész istennőjét, — már t. i. az ő democrata eszéét! — tenné, mi aztán természetesen minden lehet, csak józan emberi ész nem.

De én mindkét kezemmel ragaszkodom a hazafiság régi szent vallásához, mely nem Danton és Couthon okát, hanem horvát Zrínyiket és szerb Dugovitsokat szült, és a ki így beszél, az előttem eretneke; eretneke a józan emberi észnek s ha magyar „véráruló“ Kölcsey elnevezése szerint.

Valamint a hazafiságot nem oly könnyű mondva csinálni, mint a cifra alkotmányos §-okat, s ez azon szírt, melyen a legbölcsebb és circumspectusabb „fabula rásák“ megbuknak; — mert lesz test, de nem lesz benne lélek; lesz pohár, de abban öreg tokaji helyett, csak híg sernektár, úgy a valódi hazafiság és nemzetiség érzelmét eldísputálni sem sikerült, hol volt. Pedig hál Istennek nálunk még van ezen becses portékából itt is amott is valamicske.

Távol legyen azonban tőlem! hogy a „Jövő“-nél a józan demokratikus irányt akarnám kárhozthatni, a meny-nyiben az a nép érdekét, a nép jogát karolja fel!

Ha a SZÍV nemesb gerjedelmei tévedések a mostani túlsúlyú materiális nézet ellenében; ha az emberiség szebb jövőjében vetett remények csalódások, úgy én is elmondhatom sz. Pállal: (2-ik lev. a Corinth.) „Ha ti balgák vagytok, én is a vagyok“!

Csak dicséretes lehet előttem tehát azon törekvés mely a nép socialis helyzetét emelni akarja. A mai politikai- és eszme zűrzavarban erre nagy szükség van, s ki ezt tiszta szándékkal és tiszta eszközökkel teszi, úgy hiszem, Istennek a legbecsesebb tömjénnel áldozik. Csak hogy az építést nem a torony keresztjénél kell megkezdeni, mint az európai sociálisták régi jó szokása, hanem legelőbb magát az erős alapot kell mélyen alá a földbe lerakni. Az ő épületük valahányszor össze-
dől. — pedig így mindig össze fog dőlni, — csak az építészeket és a járókelőket fogja romjai alá temetni, s biztos lak ház helyett temető lesz.

Nem dythirámbokkal „a népszabadságról“ és „a vox populiról“ — ezen új csalhatlansági dogmáról, — kell megkezdeni, hol a pápa, gyakran inkább pápa, és gyarlóbb pápa, mint bármelyike volt a világszerte ismereteseknek, — hanem a szemét kiseprésével, és józan politikai nézetek terjesztésével lehet várni a nép socialis, mint tisztán erkölcsi alapú, emelkedését. Nem legyezni kell a nép természetes hibáit és gyarló hajlamait, hanem gyógyítani józan felvilágosítás és erkölcsiség által; mert a társadalom természeténél fogva nem erőszaki, hanem erkölcsi természetű.

Es mivel a társadalom nemerőszaki természetű, épp oly kevésbé lehet beszélni a „nép hatalmáról“ és „akarata súlyáról“, mint nem egyes fejedelem pusztá akarataról és hatalmáról. A népnek is csak jogai van-

nak a megfelelő kötelességekkel, mint a polgári társulatban nagy és kicsinynek, s a mit százezrek pusztán akarnak, vagy százezres hatalmukkal tesznek, egyetlen egy ellenében, egyetlenegy pillanatig sem lesz igazságos és jogos addig, míg „jog“ és „hatalom“ egy és ugyanaz nem lesz a morál ítélő-széke előtt.

Hagyjanak fel tehát önök az oly kitételekkel: „a nép hatalma éreztében, mérlegbe lőke n d i akaratá súlyát,⁴¹ mert higgyék el önök, hogy ezen új divata örökös politikai verklizés „a népfenségről⁴⁴, — t. i. azon fenségről, mely mióta „fenség⁴⁴ lett, majdnem éti en hal, és némely szemfényvesztő jogárnyakat is betudva, minden fensége abban concentráltatik, hogy pénze és véreből királyilag adózik. Mind ez nem magyar embernek való. Az ily udvari zenészeknek és piaci tányérnyalóknak fizetünk, csak hogy ne halljuk őket.

Mit jelentsenek tehát ezen émelygős phrasisok nálunk, midőn már mindnyájan a „48¹⁴-at a józan demokratikus irányt, mint jelvényt tűztük fel sziveink fölé?

Legyenek meggyőződve, hogy nem a népszabadsági, hanem éppen a nemzetiségi ügyben maradtunk el Európától, hol most mindenütt nemzetiségről beszélnek, nemzetiségre törekeshetnek, minket pedig nem a fejedelmek, hanem a fenséges n ép e l o sz t a n dó Le ngy e l o rszágá ni kiszemeltek.

A latin nyelv, nagy hátrányára hazai nyelvünknek, addig tengette nálunk „örök zsidói“ hazátlan életét, míg egészen nem csak megfüstösödött, mint a kéményben felejtett kolbász, hanem meg is kukacosodott.

A magyar táblabíró nyugton pipázva nézhető alkotmányos kandallója mellett Európa vajúdását a szabadság után, melyhez az utat mindig eltévesztette, és mindig újból kezdette; — de ha látná az osztozást nemzetisége, mint Krisztus Urunk palástja a felett; ha hallaná egy magyar lapnak új doctrináit, mely a jövő

fecsskéje lenne, szíve repedne meg, ha szerencséjére 4-ban meg nem halt volna.

Legyen meggyőződve a „Jövő“, hogy ha csakugyan magyar jövő is akar lenni, ez azon pont, mit nagyon szívére kell vennie, hogy itt kell a jó fringia, nem oly szélmalomféle harcnál, oly kísértetek ellen, melyek csak a cikkíró feltiizesült képzelődése előtt léteznek.

És ha mégis önöknek mulatságot szerez az, hogy ily f a 1-ramázoltaristocrataördögöketexorcisálnak, már csak azért is, hogy a democrata népszabadság igéző képeit vele kiárnyékolhassák, s a kellő „effectet“ megtegye? — Tessék! — Teljék kedvük! — De hagyjanak békét kérem a nemzetiségi kérdésnek Magyarországon, ha oly kevésbé értenek hozzá, hogy veszélyességét is tagadják. — Gyermekek is nyúlhat a puskához, de csak akkor, ha tudja, hogy mi az. Annak kezébe egyáltalánfogva nem való, ki el akarja vitatni, hogy halált okozhat még akkor is, ha célunkat elhibáztuk: ha akarátunk ellen kezünkben elsült.

Ez a magyar embernek SZÍV ereklyéje, ez Magyarországnak mindene, még az önök szabadsága nélkül is szabad volt mindig midőn nagy nemzet volt. — így utat szívéhez nem fognak nyitni, s hál Istennek, hogy nem nyithatnak!

VI.

A „Jövő“ nemzetiségi cikkeivel ugyanazon időben egy turini levél jelent meg ott, mi sok tekintetben fényt vet a cikknek magának elméletére, s a mi úgy viszonylik ahhoz, mint olasz tyúknak magyar tojása, vagy pedig „vice versa.“

Nem lesz tehát fölösleges a „Jövő“ nemzetiségi piros tojásainak, mivel nekünk kedveskedik, bírálását az olasz filosofi tyúknak megismertetésével rekeszteni be.

Nem könnyű meghatározni, mit tartunk ezen levélről. Veszem tehát egyszerűen annak, minek magát kiadja, t. i. egy ismeretlen hazánkfia, és csak ezután megisme-

rendo talián celebritás: „filosofo malinconio“, mint az olaszok nevezik — tudós dissertatiójának super eo: „Magyar nemzetiség egy turini pápaszemen át.“

Ha a „Jövő“ önálló cikke előttem egy oly politikai elmefuttatásnak látszik, melyben kis demagogi nyegleség vickándozik, ezen turini levél, — mit egy alföldi lap egyik pesti levezője már mint illik, meg is bámult, — oly politikai bölcsesség, melyen jó darab olasz machiavellismus vonul át mint „veres fonál.“¹ — A testesült gyávaság és sophisteria ez tudós tógában, s csak a doctori kalap ol a sz, és nem né met.

De mielőtt kellően feldicsérnök, léptessük fel őt magát, és halljuk komoly, kenetteljes szavait, és lássuk recipéjét számunkra, mely bármelyik utcai Dulcamara honfitársának becsületére válnék, meggyógyítani ígervén a haj bajaitól a tyúkszemig minden politikai gyarlóságainkat és a mely, mint az Istenben boldogult Hugli egyik halott láttelete: „h a a haláltól nem is, de mindenféle veszedetem töl m e g s z a b a d í t.“

Panaszon kezdi: hogy elkorcsosultak, hogy nem régiek többé, t. i, ők az olaszok, s hogy csak áldozattal vásárolhatták meg, a mit nyertek, mert a francia macska nem volt oly együgyű, hogy oly két zsíros falat nélkül, minő Nizza és Savója, vette volna ki zuávi körmeivel a meleg maronit a parázsból számukra; — mi egyébiránt rendén is van, mert ma már ingyen nem tesznek semmit, még pedig akkor sem, ha a nemz éti ségi pompás cég alatt teszik azt. — A kényelmes bölcsesség mindig és mindenütt fizetéssel jár.

De szerinte mi sem vagyunk magyarokul a régiek többé; mi is elkorcsodtunk, — mióta t. i. szuronyszegezve mentünk az ágyuknak, melyek rendesen töltve is voltak. Áldoznunk kell tehát nekünk is, hogy magyar létünket megmentjük „s e z e n á l d o z a t, mit Európa kíván tőlünk, — nemzetiségünk“ azaz: magyar nemzeti létünk.

„Érezte maga Deák,“ — „a magyar Cavour,“ — „nemzeti erőtlenségét,“ s azért csak félelmében írta erélyes feliratait. miket egész Európa megtapsolt.

„De Deák félt az áldozatoktól,“ félt a Nizza és Savoya-féle Vojvodinák és Okoliák kimetszésétől, és itt nagyszerűen csalódott, „mert a nagy emberek csalódnak legjobban. „Itt tehát nem volt többé olasz Cavour, csak egyszerű magyar táblabíró.“ Ő nem tudott lemondani egy percig sem a nemzet ősi dicsőségéről.

„De még nagyobb hibája, hogy nem tudott lemondani a törvényességéről,“ — mi a magyar ügy egyedüli támasza, ha t. i. reményei minden tavasszal az ibolyás politikával ki nem nyílnak, hogy a májusi dérrrel elhervadjanak, és akkor, mikor kell, és ott a hol kell, gyümölcstelenek legyenek, — mert „a nagy erényekről is le kell tudni mondani nehéz viszonyok között, ha valami üdvöstakarunk létesíteni,“ i. erény nélküli üdvöst!

Lám! a mi nagy erényünk a republicanismus, és mi le tudunk arról mondani, „és alkotmányos királyság látványát felvenni.“

„L e k e l l e volna m o n d a n i a m a g y a r o r s z á g g y ü l é s n e k i s a m e r e v t ö r v é n y e s s é g e s z m é j é r ő l , m i c s a k k ö n n y ü i d ő b e n t e r e m t n a g y e m b e r e k e t , n e h é z i d ő b e n p e d i g a n a g y o k a t i s l e t ö r p í t i .“

Es mit felelt tisztelt anonymus honfitársunk ezen talián bölcsességre, mire nálunk egy gyermek is tudott volna cáfolatot? — Mondta-e például; hogy könnyű arról lemondani a mi nincs, de nehéz arról, mi mindennapi kenyerünket adja meg? — Nem! —Csak szája maradt nyitva, és talán mert egyszerre lenyelni nem tudta a vastag macaronit, nehogy torkán akadjon az olasz laska, nem válaszolhatott.

„Áldozzanak tehát! — folytatja monológját a filosofo. — „A nemzetiségi árt feltartóztatni

őrültség volna. Minél szabadabb folyást engedünk a megáradt árnak, annál ártalmatlanabb lesz.“ -- Mi pedig azt hittük eddig, hogy a féktelen árvíz lerontja kunyhóinkat, elsepri búza-keresztjeinket, beiszapolja réteinket, s azért Széchenyi ideje óta szabályozzuk a Dunát, a Tiszát, a Drávát, s mind a három Köröst, és szabályozni akarjuk a háromféle nemzetiségi programokat is.

„Mutassák meg, hogy ezen a téren is elsők tudnak lenni!“ — Már t. i. a törvényes tér, és történeti jog elhagyásában, minő makacsok voltak itt anathemisált „48“ előttiék!

„De ha ezt nem teszik, ha a nagylelkűséget nem gyakorolják, hol leginkább kell, — a törvénszegésben, — menthetlenül elvesztek. Európa sajnálni sem fogja, mert azt mondandja, hogy a korral haladni nem tudtak!“

„Vagy hiszi ön, hogy megfogják tartani nemzetiségüket, ezen áldozat nélkül is?“

„Igen!“ — „Nem!“ felelt tisztelt honfitársunk, mint gyermek ki leckéjét nem tudja, és sietett megírni a „Jövő“-ben nekük, miszerint már most tudhatnék mi is, hogy mihez kell magunkat tartanunk, s felmászhasunk mi is „azon politikai magaslatra, hol az ily (férfias és morális) nézetek szövétneke áll!“

Láttam Nápoly egyik piacán egy miniatűr Dulcamarát, egy sarufénymáz- vulgo schuvviksz-árulót, ki kitűnő minőségű portékájának az által igyekezett kelen-dőséget szerezni, hogy szerének páratlan fényesítő erejét, egy üvegben elzárt, és commando-szóra fel és alá szaladgáló kis alaknak, tudományos nyelven „demunculus carteslanus“-nak tulajdonított; és ez, — mert tény, — mellékesen szólva, — mutatja a lazzaroni-féle felvilágosodást.

Ezen egész politikai dissertationál a „nemzetiség a demunculus, mely parancsszóra felüti fejét, vagy

elmerül, melytől függ nemzetünk minden külföldi subivolt fénye!

És a magyar embert magyar lapban így capacitálják, s a demunculus szónoklatot reánk alkalmazzák— Szegény, szegény magyar! — Az ily prédikáció után elmondhatná régi legátusunk: „Látiátuc feleim zumtúkkel, mi k vágmuk!“

Van politika, mely olvassa az embert, mint barmok s méri lánccal az államok határait, mint birka legelőt. És a ki részére csak gyapjút, tejet és sajtot kíván politikájából, talán nem egészen rosszul okoskodik saját részére. — Van politika, mely azt mondja: „én nem vagyok a ti fajtátokból való, nem eszem veletek egy tálból, vágjátok liát ki részemet a közös tehénből, mely őseimé lehetett volna.“ — Ez sem rosszul hajtja a vizet saját malmára, ha a határt az által előnti is. De hogy legyen magyar ember, ki nem csak elhigye az ily bolcseséget, hanem még mint követésre méltót nekünk is árulja: azt már soha el nem hittem volna, ha saját szememmel nem olvasom.

De elég az ily émelygős csemegéből, melytől az egészséges gyomor is elromlik, a gyöngge pedig indigestióban hal el menthetlenül.

Csak pár szót még minden félreértés elkerülése végett.

Olaszország, a Hesperidák arany almáinak honja volt ifjúkori ábrándjaim, és férfiúi részvétem egyik kedvenc tárgya mindig.

Már mint gyermek vágytam a fügék, narancsok és tengeri csigák honába. Mint ifjú felhevíltem Alfien regényes, és Doria Endre gyakorlati antik honszerelmétől. Midőnláttam Róma Colisseóját és Pantheonját, midőn láttam a Potilipporól Nápoly paradicsomát, keblem felemelkedett, s privilegiált koldusai, valamint mindenható sbirrijei sajnálattal töltöttek el. Es mint mély sülyedése a elás-

sikus földnek elszomorított, élet és szabadságra ébredése megvigasztalt. Érdekel öröme és fájdalma, szeretem a Medicei Venustól és a Rafaeli Stanzák freskjeitől egészen! sajtos riskása-levelesség mindenét; csak egyet nem szeretek: — politikáját.—

Es ezt nem is vehetik rász néven tőlem, mértén nemi csak az olasz, hanem a francia, a német, a szerb, a rumán stb. politikát sem szeretem.

A mai egész külföldi politika inkább vagy kevésbé kirívó önzés, s talán ez nem is lehet másképp, míg azért¹ nevezik „nem interveniálónak“, hogy annál biztosabban beüthesse orrát mások dolgába, és körmeit a mások vagyónába.

Es talán nem lenne nehéz kitalálni a turini levél egyik mellékcélját is. De én ezt nem kutatom, valamint azt sem vitatom itt, hogy mennyire fontos reánk nézve »z Ausztriával! kapocs? mi sokaknak hitágazata; de azt tudom, hogy egy nemzet fennállását és szabadságát, Isten után csak önmaga életrevalóságának, politikai érettségének, él férfias kitartó jellemének, tehát agya és szive jóra valóságának köszönheti egyedül.

Én a külföldtől, jelesen a franciáktól csak egyet fogadok el feltétlenül: példabeszédjüket.

„Aide toi et dieu t'aidera!“